

- b) Mivel a különféle tantárgyak szakszókészlete, mondat- és szövegalkotásmódja eltérő jeget (is) hordoz, tehát nyilvánvalóak a szakmetodikai (= tantárgy-pedagógiai) különbségek, minden szaktárgynak (= történelem, földrajz, kémia, számítástechnika stb.) saját érvényességi körében – a tanulás eredményesebbé tétele érdekében – tanítania kell a növendékeket az olvasmánymegértő (= szövegértő) olvasásra.
- c) Az olvasmánymegértő olvasás fejlesztését össze kell kapcsolni az olvasási szokás kondicionálásával.
- d) A szövegértelmezést igazoló feladatok öncélú megoldása, a feladatlapok „töltögetése” önmagában nem erősíti a tanulók olvasási szokását, olvasáskultúráját, s azt sem, hogy az elolvasott szövegekről logikus gondolatmenetben be is tudjanak számolni.
- e) Látva az olvasástanítással összefüggő idegenkedést, a tanárok (nem a tanítók!) arisztokratikus távolságtartását a feladattól, olyan munkáltató tankönyvet szerkesztettem *Helyesen írók?* címmel a helyesírási készség fejlesztésére, amely komplexitásra törekszik a verbális kommunikáció részterületeinek művelésében. Nemcsak a nyelvtani-helyesírási ismeretet mozgósítja, hanem az olvasmánymegértést is kondicionálja, valamint gyakoroltatja a kifejező, hangulatteremtő felolvasást és az olvasott információk szóbeli értelmezését, azaz a beszéd–olvasás–írás együttfejlesztését valósítja meg.
- f) A meseértés és a mesealkotás kutatása idején felhalmozott tapasztalataimat az *Érted? Értelm!* című könyvemnek a mesék, közelebbről a fabulák világába kalauzoló fejezetének az írásakor kamatoztattam.
- g) A vizsgálatomban alkalmazott tudáspróbának a szakmai-pedagógiai tapasztalatait messzeemenőig figyelembe vettem, amikor írtam a 10–11 évesek olvasmánymegértését fejlesztő *Hetedhet határban* című feladatgyűjteményemet. Abból indultam ki a könyv írásakor, hogy amiket olvastunk ezzel a korosztállyal (= az ötödikesekkel), azok a szövegművek első sorban nem az olvasók alkotásai. Tehát azért, hogy a szemelvényeket mint értelmes alanyt bírják szóra, vagyis létrejöhessen a kommunikáció az alkotó és az olvasó, valamint az olvasó és a mű között, beszélgetni és íratni is kell a tanulókat!

NANSZÁKNÉ DR. CSERFALVI ILONA
Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola
Debrecen

Tanulóközpontok az osztályteremben

Ahhoz, hogy a gyermekek kisiskoláskorban *eredményesen tanuljanak*, fontos, hogy testi és lelki szükségleteik teljesüljenek, és biztonságban érezzék magukat. A gyerekek akkor tanulnak a legkönnyebben, ha maguk kontrollálhatják tudásukat, és látják is az értelmet az őket körülvevő világban. A tanulás társas folyamat, így a sokszínű társaskörnyezetben tanulnak a legkönnyebben és a legtermészetesebben. A gyerekek akkor tanulnak eredményesen, ha aktív részeseivé válnak a tanulási folyamatnak, amelynek tartalma és kontextusa értelmes és releváns számunkra.

A *játék* a kisgyermek számára egyenlő a munkával, és a tanulás természetes útjának tekinthető. Tanulásuk akkor eredményes, amikor maguk kezdeményezik, értékelik és bizonyos mértékig irányítják saját munkájukat és játékukat. Tanulásukat könnyíti, ha a tananyag integrált, és megfelel a gyermek fejlődésének.

A gyermek tanulását segíti a megfelelő *környezet* kialakítása. Ennek feltétele: *egy üres tér*, ahol a csoport elfér, terek a kiscsoportos oktatáshoz, zugok, ahová egy-egy gyerek elvonulhat egyéni munka céljából. *Az asztalok elhelyezése* segíti a gyermekek közti együttműködést. Legyen kijelölt hely a természettudományos megfigyeléshez, kísérletekhez és a manipulatív tevékenységekhez. Könnyen elérhető helyen legyenek az írószerek, a képzőművészeti eszközök. *A díszítő elemek* tükrözzék a gyermekek kulturális háttérét, a különböző *kiírások* a gyermekek szemmagasságában legyenek. A teremben a napi *időbeosztás*, a *betartandó szabályok felirata* is ott legyen. A terem kialakításában maguk a gyermekek is kapcsolódjanak be.

A tanulást megkönnyítő eljárások között tartjuk számon a *tanulóközpontokat*, ahol a gyermekek egyénileg vagy kisebb csoportban kooperatívan játszanak vagy dolgoznak fel olyan projekteket, amelyeket maguk választottak, vagy a pedagógus kínált fel nekik. Az anyagok és a tevékenységek konkrétak, valóságosak és relevánsan kapcsolódnak a gyermekek életéhez.

Minden tanulóközpontban szükség van *megfelelő mércére és instrukcióra*. Ezeket a teljes csoport előtt ismertetjük, s bemutatjuk a központ helyes használatát. A központot úgy alakítjuk ki, hogy minden *alapanyag* és *eszköz* jól elérhető legyen a gyermekek számára, ugyanakkor ismerniük kell az eszközök tárolási lehetőségeit is. A központ által kínált tevékenységek kapcsolódjanak valamilyen éppen feldolgozott témához, nyújtsanak lehetőséget a gyermeket érdeklő területek megismeréséhez, vagy gyakoroltassanak valamilyen készséget. A központ tegye lehetővé egy-egy tevékenység többféle szintű gyakorlását. A gyerekeknek tudniuk kell azt is, minek alapján *értékelik* munkájukat, hová tegyék, amit elkészítettek. Kialakíthatunk a gyerekeknek valamilyen standardot is, amelynek alapján maguk értékelhetik saját és társaik munkáját.

A *vizuálisan atraktív dekoráció* talán nem tűnik igazán fontosnak, pedig a gyerekek vonzó környezetben szeretnek dolgozni. Tudniuk kell alkalmazni is azt, amit a központokban tanultak, a központok segítségével. Minden magatartási probléma valójában szervezési probléma is.

Ahhoz, hogy valamennyi tanuló részt vegyen a tanulási folyamatban, különböző *stratégiákat* ajánlunk a tanulók egyéni igényeinek kielégítéséhez. Így az *egyéni – pár – csoport* a módszer, ahol a résztvevők egyénileg végiggondolnak valamit, ezt megvitatják a partnerrel, majd megosztják gondolataikat az egész csoporttal. *Utólagos kérdések feltevése* is indokolt, amely az eddigi ötletek továbbgondolására készíteték a tanulókat. *Összegezésekre* is gondoljuk, amelyek a megvitatott téma alap gondolatának rövid megfogalmazására ösztönzik a gyerekeket. A ötletgyűjtés teljes csoporttal adott témában ugyancsak jelentős. *Nyíltvégű kérdésekkel*, azaz olyan kérdésekkel is éljünk, amelyek részvételre serkentik a gyerekeket. Pl.: Milyen módon lehet...?, Volt már valakinek közületek másféle élménye ezzel kapcsolatban?; „Szeretné valaki megosztani a többiekkel?” Hagyjunk *gondolkodási időt* minden kérdés és minden válasz után. *Értékelésmentes nyelvhasználattal* reagáljunk a válaszokra. „Ez helytelen válasz” helyett pl.: „Mit gondolnak erről a többiek?” Hagyjuk, hogy a gyerekek válasszák ki, melyik társuk válaszoljon a kérdésekre. Amikor csak lehet a gyerekek váljanak a tanárral egyenrangú kérdező-fel szólítóvá. *Bátorítsuk is a gyerekeket arra, hogy kérdezzenek*.

A rendszeresen ismétlődő, újszerű tevékenységek a tanulás szerves részét képezik, és mind a gyerekek, mind a felnőttek számára lehetővé teszik, hogy jobban kontrollálják környezetüket. A gyerekek érkezése előtt készítsük ki az anyagokat és eszközöket. Üdvözljük is a gyerekeket. Igazán szórakoztató, érdekes tevékenységekkel készüljünk, amelyek lekötik a gyerekeket. Készítsünk terveztáblát az egyes központokról, hogy a gyerekek feliratkozzanak, és maguk válasszanak tevékenységet. Csak akkor kezdjünk a *közös foglalkozáshoz*, ha a gyerekeknek volt már idejük és alkalmuk körülnézni a teremben. Olvassuk el együtt a reggeli üzenetet, nézzük át az aznapi időbeosztást, a különleges eseményeket, sorsoljuk fel a választási lehetőséget, és a gyermekek döntsenek. Tekintjük át a szabályokat, melyek kidolgozásában a gyerekek is vegyenek részt.

Alakítsunk ki *búcsúszertartást* (mese, éneklés), röviden tekintsünk át az érdekes dolgokat, amelyek másnap vagy a közeljövőben várhatók. Állítsunk össze repertoárt dalokból vagy mondókákból. Használjunk varázsdobozt, bábokat, találós kérdéseket, könyveket azoknak a gyerekeknek, akik befejezték a munkát, és csatlakoznak a csoportozhoz.

FORRÁS

1. Burchfield D. W.: Two Primary Teachers learn and discover through a process of change (1992).
2. Learning Centers handout developed by Irv Richardson.

BENKES RÉKA – DEBRECZENY SÁNDORNÉ

Józsefvárosi Pedagógiai Szolgáltató Központ

Budapest

A józsefvárosi általános iskolákban folyó helyi minőségellenőrzési és minőségbiztosítási programról¹

BEVEZETŐ MEGJEGYZÉSEK

Jelen dolgozatunkban a Budapest VIII. kerületében, a Józsefvárosban 1996-ban indult minőségbiztosítási és minőségellenőrzési programról kívánunk tájékoztatást nyújtani. Vázlatos beszámolónk a mérésekben részt vevő VIII. kerületi pedagógusok írásos anyagainak felhasználásával készült.²

A három évvel ezelőtt indult – akkor még kísérleti jellegű – felmérésekben a kerületből két iskola (az Erdélyi Utcái Általános Iskola és a Losonci Téri Általános Iskola) vett részt, s kontrolképpen két nem kerületi iskola is. A próbamérések tanulságaként mind a kérdésekben, mind pedig a pontozásban módosítások történtek az egzaktabb eredmény elérése érdekében. A mérés 1997-től már a józsefvárosi önkormányzati általános iskolák mindegyikére kiterjedt, az adott évfolyamok minden tanulócsoportjára (lásd az 1–3. táblázatot), kiegészülve az év végi tantárgyi mérésekkel.

A kerületi általános iskolák szaktanáraiból „szakmai team”-ek alakultak. E tanítókból és tanárokból álló csoportok a megfelelő képzettség megszerzése után (mérésmetodikai alapismereteket nyújtó tanfolyam elvégzése, számítógépes feladatlap-szerkesztés és -feldolgozás) maguk állították össze a mérőlapokat, és a mérés eredményeinek szöveges értékelését is maguk végezték, illetőleg végzik. A statisztikai feldolgozást az 1996/97-es tanévben SZERENCSES GYÖRGY, 1997-től MEZŐSI KÁROLY, a Fővárosi Pedagógiai Intézet (FPI) munkatársa készítette. A feladatlapokat lektorálta, szakmailag segítette, és a munkafolyamatot koordinálta: a Józsefvárosi Pedagógiai Szolgáltató központ (PSZK), az önkormányzat által életre hívott minőségbiztosítási ad hoc munkacsoport, valamint az Oktatási, Közművelődési és Sport Iroda.

A munkacsoportok és a felmérésben részt vevő önkormányzati, kerületi intézmények együttes célja az volt, hogy az adatokból visszajelzéseket kapjanak a kerület általános iskoláiban folyó munkáról. A későbbiekben az eredmények annak alapját is megteremtették, hogy reális helyzetképet rajzoljanak a kerületben folyó alapoktatásról, feltárják a problémákat a vizsgált iskolában, osztályban stb., valamint egy-egy problémakörre koncentrálnak, korrekciókat hajtsanak végre, például a tanmeneten. A mért eredmények a kerületi általános iskolákban folyó pedagógiai, szakmai munka összehasonlítására is lehetőséget adtak anélkül, hogy az iskolákat rangsorolták, pozitív vagy negatív diszkriminációban részesítették volna.

Az iskolák, osztályok, gyerekek teljesítményeit kódolták, amit a tesztlapok javítása után szintén a pedagógusok készítettek el. Így lehetőségük adódott arra, hogy az 1996/97-es és 1997/98-as